

معاونت امور بهداشتی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

بررسی نسخ مراکز بهداشتی درمانی

شش ماهه دوم سال ۹۱

تهیه و تنظیم :

دکتر مریم نفیسی ، مسئول امور دارویی معاونت بهداشت شهید بهشتی،
آدرس: تقاطع حافظ و جمهوری - ساختمان وزارت بهداشت-معاونت بهداشت دانشگاه شهید بهشتی
دکتر مریم عمرانی، امور دارویی معاونت بهداشت شهید بهشتی،
آدرس: تقاطع حافظ و جمهوری - ساختمان وزارت بهداشت-معاونت بهداشت دانشگاه شهید بهشتی

زیر نظر:

دکتر احمد رضا فرسار، معاون امور بهداشتی شهید بهشتی
آدرس: تقاطع حافظ و جمهوری - ساختمان وزارت بهداشت-معاونت بهداشت دانشگاه شهید بهشتی

چکیده مقاله

مقدمه: امروزه یکی از مشکلات بزرگ سیستم های سلامت دنیا، استفاده غیر منطقی از داروها می باشد. وضعیت دارو و کمبود های آن از مشکلات اساسی مردم به شمار می آید و یکی از علل مهم آن فرهنگ غلط نسخه نویسی می باشد. با توجه به اینکه پزشکان صادرکننده نسخه هستند یکی از مستندترین راه های بررسی الگوی تجویز دارو ارزیابی نسخه های پزشکان است. در این راستا در معاونت بهداشت شهید بهشتی به منظور نظارت بر نحوه نسخه نویسی پزشکان تحت پوشش، نسخ دارویی به صورت فصلی بررسی و نتایج حاصل از آن به اطلاع پزشکان مربوطه می رسد.

مواد و روشها: تحقیق حاضر از نوع توصیفی می باشد که بر روی پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی در شش ماهه دوم سال ۱۳۹۱ انجام شده است. ابزار گرد آوری اطلاعات، فرمهای "بررسی میانگین قیمت و تعداد اقلام دارویی تجویزی پزشک" و "بررسی عملکرد مراکز بهداشتی درمانی" است که بصورت فصلی جمع آوری می گردند .

نتایج: اطلاعات مربوط به شاخصهای میانگین اقلام، میانگین قیمت یک نسخه (صرفاً نسخ بیمه) و درصد نسخ تجویز شده دارای بیش از ۳ قلم دارو، برای هر پزشک جمع آوری، سپس شاخصهای تجویز دارو به تفکیک هر مرکز محاسبه شده است. میانگین اقلام تجویزی به ترتیب در سه ماهه سوم و چهارم سال 2.02 ± 0.42 و 2.62 ± 0.28 و میانگین قیمت یک نسخه به ترتیب در سه ماهه سوم و چهارم سال ۳۱۸۱۲ و ۲۴۲۸۹ ریال می باشد.

بحث و نتیجه گیری: یکی از راهکارهای بررسی الگوی تجویز دارو، ارزیابی نسخه است. بدین منظور در دو مرحله ۱۳۹۲۴ نسخه تجویزی ۲۵۴ پزشک مراکز بهداشتی درمانی تابعه دانشگاه شهید بهشتی از جهت الگوی تجویز دارو مورد ارزیابی قرار داده ایم. در سه ماهه سوم سال، ۴۶٪ از پزشکان منتخب میانگین اقلام تجویزی در حد استاندارد (در ۵۰ نسخه انتخابی شان) داشته اند، این میزان در سه ماهه چهارم سال به ۳۶٪ می رسد. شاخص میانگین اقلام تجویزی بالای ۲ قلم تجویزی توسط پزشکان شاغل در مراکز تابعه دارای روند رو به کاهش ۸ درصدی شاخص فوق در فصل پایانی سال نسبت به فصل قبل می باشد. یقین داریم با کاهش تجویز دارو از بروز عوارض دارویی نیز کاسته خواهد شد.

واژگان کلیدی: تجویز منطقی، مصرف دارو، الگوی نسخه نویسی

دارو از بروز عوارض دارویی نیز کاسته خواهد شد.

برای نیل بدین هدف نسخ پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تابعه دانشگاه شهید بهشتی از جهت الگوی تجویز دارو مورد ارزیابی قرار دادیم.

مواد و روش ها

تحقیق حاضر از نوع توصیفی می باشد که بر روی پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی در شش ماهه دوم سال ۱۳۹۱ انجام شده است. در ابتدا در هرمرکز بهداشتی درمانی، تعدادی از نسخ پزشکان مورد ارزیابی قرار گرفته، سپس بصورت سه و شش ماهه از نقطه نظر نحوه توزیع میانگین اقلام و میانگین قیمت اقلام تجویزی پزشکان در هر نسخه به تفکیک جنس بررسی گردیده اند. ابزار گرد آوری اطلاعات، فرم "بررسی میانگین قیمت و تعداد اقلام دارویی تجویزی پزشک" است که بصورت فصلی جمع آوری می گردند.اطلاعات فرمها استخراج و بررسی های لازم روی شاخصهای میانگین اقلام، میانگین قیمت یک

دارو بعنوان کالایی استراتژیک رابطه مستقیمی با سلامتی مردم دارد. یکی از مسائل بسیار مهم و حیاتی در سلامت مردم هر کشور، تجویز و مصرف داروها می باشد. عوامل متعددی بر تجویز و مصرف منطقی دارو تأثیرگذار است که یک عامل آن پزشک می باشد. با توجه به اینکه پزشکان صادرکننده نسخه هستند یکی از مستندترین راه های بررسی الگوی تجویز دارو ارزیابی نسخه های پزشکان است. فرهنگ غلط نسخه نویسی و مصرف غیر منطقی دارو پیامدهای منفی چون کاهش اثر واقعی دارو، افزایش میزان عوارض جانبی دارو، از بین رفتن منابع تأمین دارو و ... را در پی خواهد داشت. بنابراین آموزش پزشکان درزمینه تجویز منطقی داروها و رعایت نکات ضروری در نسخه نویسی، افزایش ارتباط حرفه ای پزشک و داروساز و سرانجام فعال نمودن کمیته های بررسی نسخ از جمله راه کارها در راستای اصلاح فرهنگ فعلی مصرف دارودر کشور می باشد. یقین داریم با کاهش تجویز

نسخه (صرفاً نسخ بیمه) و درصد نسخ تجویز شده دارای بیش از ۳ اقلم دارو، برای هر پزشک جمع آوری، سپس با استفاده از نرم افزارهای Exell 2007 و SPSS 15.0 شاخصهای تجویز دارو به تفکیک هر مرکز محاسبه شده است.

یافته ها

در این مطالعه، تعداد ۱۲۹۲۴ نسخه دارویی مربوط به ۲۵۴ پزشک مرکز بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی بصورت مقایسه ای فصول پاییز و زمستان مورد بررسی قرار گرفته اند.

در مرحله نخست در هر مرکز بهداشتی درمانی، ۵۰ نسخه از نسخ پزشکان بصورت رندوم انتخاب و سپس شاخص میانگین اقلام تجویزی و نیز شاخص میانگین قیمت یک نسخه در هر مرکز برحسب جنسیت محاسبه و مقدار میانگین اقلام و قیمت تجویزشان به دسته های چهارگانه ای گروه بندی شده است.

براساس نتایج بدست آمده، در میان مراکز و شبکه های بهداشتی تحت پوشش شبکه بهداشت رباط کریم پایین

ترین میانگین اقلام تجویزی را داراست. با نگاهی اجمالی به جدول شماره ۱ مشخص می گردد که در سه ماهه چهارم سال ۹۱، به استثنای مراکز و شبکه های بهداشت شرق، پاکدشت، ورامین، شهریار و پیشوا که کاهش میانگین اقلام تجویزی پزشکان این شبکه ها قابل محسوس می باشد، در سایر مراکز و شبکه ها شاهد

افزایش شاخص میانگین اقلام تجویزی می باشیم.

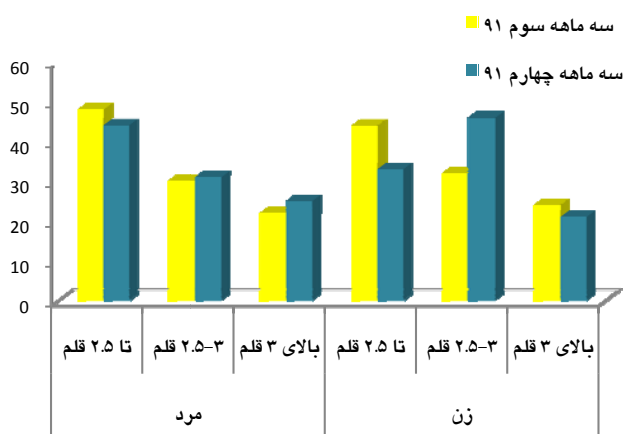
جدول ۱ - میانگین اقلام تجویزی در نسخ مورد بررسی (مراکز بهداشتی درمانی تابعه دانشگاه شهید بهشتی)

میانگین اقلام تجویزی	سه ماهه سوم ۹۱	سه ماهه چهارم ۹۱
شمال	۲.۵۳±۰.۳۶	۲.۱۳±۰.۳۱
شرق	۲.۸۹±۰.۶۹	۲.۸۹±۰.۶۶
شمیرانات	۲.۴۸±۰.۳۲	۲.۶۰±۰.۳۹
پاکدشت	۲.۹۳±۰.۶۱	۲.۸۴±۰.۵۸
دماوند	۲.۶۰±۰.۴۴	۲.۷۸±۰.۳۴
فیروزکوه	۲.۵۷±۰.۳۶	۲.۷۱±۰.۱۴
ورامین	۲.۸۹±۰.۴۷	۲.۸۶±۰.۶۹
قدس	۲.۳۷±۰.۴۴	۲.۷۱±۰.۳۴
ملارد	۲.۴۲±۰.۳۸	۲.۶۰±۰.۴۴
شهریار	۲.۲۴±۰.۲۱	۲.۲۱±۰.۱۶
رباط کریم	۲.۱۷±۰.۵۱	۲.۲۵±۰.۴۰
بهارستان	۲.۱۲±۰.۲۵	۲.۲۸±۰.۱۵
پیشوا	۲.۵۷±۰.۳۸	۲.۱۸±۰.۳۱

در بررسی انجام شده روی نحوه توزیع میانگین اقلام تجویزی پزشکان، در هریک از مراکز و شبکه ها در شش ماهه اول سال، درصد تعلق پزشک به رده های "در حد استاندارد"، "۳-۲.۵ قلم"، "۳.۹-۳ قلم" و "بالا تر از ۴ قلم" برحسب جنس مورد بررسی قرار گرفته است.

بهداشت شرق و ورامین می باشد. درصد پزشکان مذکر و مونث با میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد در سه ماهه چهارم سال نسبت به زمان مشابه فصل قبل کاهش یافته است. درصد پزشکان مونث دارای میانگین ارقام تجویزی "۳-۲.۵ قلم" در سه ماهه چهارم سال نسبت به سه ماهه سوم دارای رشد ۱۵ درصدی می باشد. درصد پزشکان دارای بیش از ۳ قلم داروی تجویزی در هر دو جنس تغییر خاصی نداشته است. (نمودار شماره ۱)

نمودار ۱- میانگین ارقام تجویزی پزشکان به تفکیک جنس

در بررسی میانگین ارقام تجویزی پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تابعه در فصل بهار و تابستان، در می یابیم که در سه ماهه چهارم سال درصد پزشکان

در میان پزشکان مراکز و شبکه های شمال، شرق، شمیرانات، پاکدشت، دماوند، ملارد، پیشوا و ورامین دارای میانگین ارقام بالای ۳ (۳-۵ قلم) می باشند. در سطح معاونت ۳۸٪ پزشکان مونث، ۴۶٪ پزشکان مذکر دارای میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد ۳۱٪ پزشکان مذکر و ۳۹٪ پزشکان مونث اقدام به تجویز دارو با میانگین (۳-۲.۵) قلم می نمایند. ۲۲٪ پزشکان مونث و ۲۳٪ پزشکان مذکر میانگین ارقام تجویزی بالای ۳ قلم را دارا می باشند. نتایج حاکی از آن است که تمام پزشکان شبکه های بهداشت شهریار میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد دارند. این در حالی است که شبکه بهداشت ورامین کمترین میزان نسخه نویسی استاندارد توسط پزشکان را دارا می باشند. حدود ۶٪ پزشکان شرق و پاکدشت و کمتر از ۱۰٪ پزشکان شمال و ورامین میانگین ارقام تجویزی بالاتر از ۴ قلم دارند. بیشترین درصد پزشکان با میانگین ارقام (۳-۲.۵) قلم، به ترتیب مربوط به شبکه های بهداشت فیروزکوه، قدس و دماوند و در رده ۳-۳.۹ قلم، به ترتیب متعلق به مراکز و شبکه های

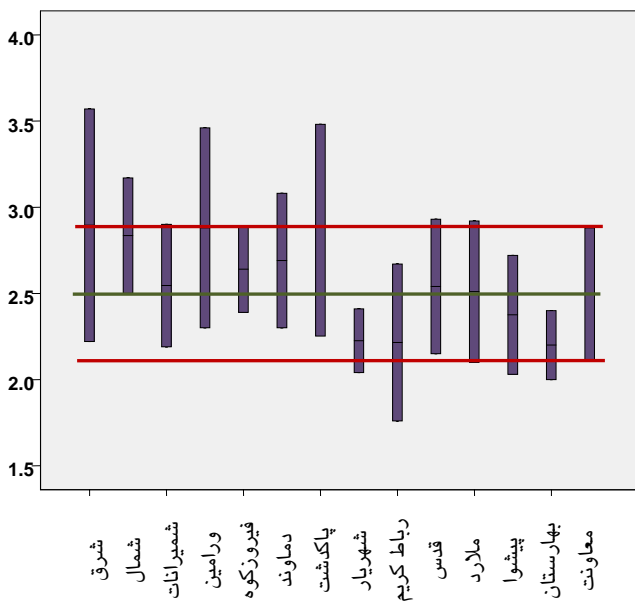
با "میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد" در شبکه های بهداشت پاکدشت، ورامین، قدس، شهریار و پیشوا نسبت به سه ماهه سوم رشد صعودی داشته است در مقابل، شاخص فوق در شبکه بهداشت فیروزکوه کاهش ۶۰ درصدی و در رباط کریم و بهارستان کاهش ۳۳ درصدی داشته است. درصد پزشکان با "میانگین ارقام تجویزی (۲.۵-۳) قلم" در شرق، شمیرانات، دماوند،

فیروزکوه، رباط کریم و بهارستان در فصل زمستان نسبت به فصل پاییز افزایش یافته است. درصد پزشکان با "میانگین (۳-۳.۹) قلم" در مراکز و شبکه های شمال، شمیرانات، ورامین و ملارد افزایش و در مقابل در شرق، پاکدشت، دماوند و پیشوا کاهش یافته است. نهایتاً درصد پزشکان با "میانگین ارقام تجویزی بالای ۴ قلم" در مرکز بهداشت شمال ۲۰ درصد افزایش یافته است. با در

نظر گرفتن حدود بالا و پایین میانگین ارقام معاونت واضح است حد بالای میانگین ارقام مراکز و شبکه های بهداشت شرق، شمال، ورامین، دماوند و پاکدشت تفاوت معنی داری با حد بالایی میانگین معاونت دارند. حدود

بالا و پایین میانگین ارقام تجویزی پزشکان شبکه های بهداشت قدس و ملارد بسیار نزدیک به حدود بالا و پایین میانگین ارقام معاونت است. حدود بالا و پایین میانگین ارقام تجویزی پزشکان شاغل در شبکه های بهداشت شهریار و بهارستان پایین تر از حد استاندارد ۲.۵ می باشد که این امر بیانگر پایین بودن نسبی تعداد ارقام تجویزی پزشکان مربوطه می باشد. (نمودار شماره ۲)

نمودار ۲- حدود بالا و پایین میانگین ارقام تجویزی (با احتساب انحراف استاندارد " میانگین $\pm$ sd ")

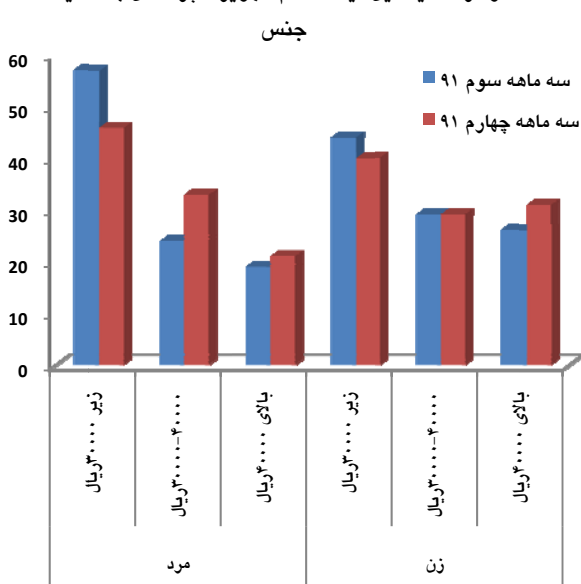

در بررسی انجام شده روی نحوه توزیع میانگین قیمت ارقام تجویزی پزشکان، این شاخص در رده های "زیر ۳۰۰۰۰ ریال"، "۳۰۰۰۰-۴۰۰۰۰ ریال"، "۴۰۰۰۰-۵۰۰۰۰ ریال" و "بالای ۵۰۰۰۰ ریال" برحسب جنس مورد بررسی قرار

گرفته است. در این میان به جز شبکه های دماوند، فیروزکوه، رباط کریم و بهارستان سایر مراکز و شبکه ها دارای میانگین قیمت بالای ۵۰۰۰۰ ریال می باشند. در سطح معاونت ۴۲٪ پزشکان مونث و ۵۲٪ پزشکان مذکر دارای میانگین قیمت ارقام تجویزی زیر ۳۰۰۰۰ ریال و ۲۸٪ پزشکان مذکر و مونث اقدام به تجویز دارو با میانگین قیمت ۴۰۰۰۰-۳۰۰۰۰ ریال می نمایند. ۲۹٪ پزشکان مونث و ۲۰٪ پزشکان مذکر میانگین قیمت ارقام تجویزی بالای ۴۰۰۰۰ ریال را دارا می باشند.

رده ۵۰۰۰۰-۴۰۰۰۰ ریال، به ترتیب مراکز و شبکه های شهریار، شمال و شرق بالاترین میزان و رده میانگین ارقام تجویزی بالای ۵۰۰۰۰ ریال، پزشکان شمیرانات بالاترین میزان تجویز دارو را دارند. درصد پزشکان مذکر و مونث با میانگین قیمت ارقام تجویزی بالای ۵۰۰۰۰ ریال در فصل زمستان نسبت به فصل پاییز کاهش یافته است. درصد پزشکان مونث با میانگین قیمت ارقام تجویزی بالای ۴۰۰۰۰ ریال در سه ماهه چهارم رشد صعودی و در پزشکان مذکر تقریباً وضعیت ثابتی دارد. (نمودار شماره ۳)

نمودار ۳- میانگین قیمت ارقام تجویزی پزشکان به تفکیک جنس

نتایج حاکی از آن است که ۱۰۰٪ کلیه پزشکان شبکه بهداشت رباط کریم و ۱۰۰٪ پزشکان مذکر شبکه قدس اقدام به تجویز ارقام با میانگین قیمت زیر ۳۰۰۰۰ ریال نموده اند، حال آنکه ۲۵٪ پزشکان مرکز بهداشت شرق پایین ترین مقدار نسخه نویسی با میانگین قیمت زیر ۳۰۰۰۰ ریال را دارند. بالاترین درصد تجویز دارو با میانگین قیمت ارقام تجویزی ۴۰۰۰۰-۳۰۰۰۰ ریال، مربوط به پزشکان شبکه بهداشت پاکدشت می باشد. در

پزشکان مراکز و شبکه های شرق، شمیرانات و ملارد در فصول پاییز و زمستان اقدام به تجویز دارو با میانگین قیمت بالاتر از ۵۰۰۰۰ ریال نموده اند. با مقایسه داده های استخراج شده در می یابیم، در فصل چهارم سال نسبت به زمان مشابه فصل قبل شاخصهای تجویز دارو "میانگین ارقام تجویزی هر نسخه" و "میانگین قیمت تجویزی" کمتر از ۸ درصد افت و شاخص "درصد

پزشکان دارای نسخ تجویز شده با بیش از ۳ قلم دارو" بیش از ۴ درصد پیشرفت داشته اند. (جدول شماره ۲)

جدول ۲- شاخصهای تجویز دارو در معاونت بهداشتی

شش ماهه دوم ۹۱

معاونت بهداشتی		شاخص	
فصل			
زمستان	پاییز		
۲.۶۲	۲.۵۲	میانگین ارقام تجویزی هر نسخه	
۳۴۲۸۹	۳۱۸۱۲	میانگین قیمت یک نسخه (ریال)	
۲۲	۲۳	درصد پزشکان دارای نسخ تجویز شده با بیش از ۳ قلم دارو	

بهداشت دماوند بالاترین درصد نسخ بالای ۳ قلم را دارند. شبکه های بهداشت فیروزکوه، قدس، شهریار، رباط کریم و بهارستان فاقد نسخ بالای ۳ قلم دارو می باشند. در مجموع ۶۱٪ از کل مراکز و شبکه های تحت پوشش معاونت بهداشتی، پزشکان اقدام به تجویز نسخه با بیش از ۳ قلم دارو نموده اند. (جدول شماره ۳)

جدول ۳- شاخص های تجویز دارو- شش ماهه دوم ۹۱

شاخص	میانگین ارقام تجویزی هر نسخه	میانگین قیمت یک نسخه (ریال)	درصد پزشکان دارای نسخ تجویزی با بیش از ۳ قلم دارو
شمال	۲.۸۳	۳۶۵۲۵	۲۷
شرق	۲.۸۹	۴۰۹۲۳	۴۷
شمیرانات	۲.۵۴	۳۵۵۳۹	۹
پاکدشت	۲.۸۹	۳۴۲۹۶	۴۵
دماوند	۲.۶۹	۲۸۱۶۷	۱۹
فیروزکوه	۲.۶۴	۳۰۲۷۱	۰
ورامین	۲.۸۸	۳۴۳۲۷	۴۵
قدس	۲.۵۴	۳۰۳۹۴	۰
ملارد	۲.۵۱	۳۰۶۱۳	۸
شهریار	۲.۲۳	۴۱۵۸۵	۰
رباط کریم	۲.۲۱	۱۶۴۴۰	۰
بهارستان	۲.۲۰	۳۳۵۴۸	۰
پیشوا	۲.۲۸	۳۶۹۲۷	۹

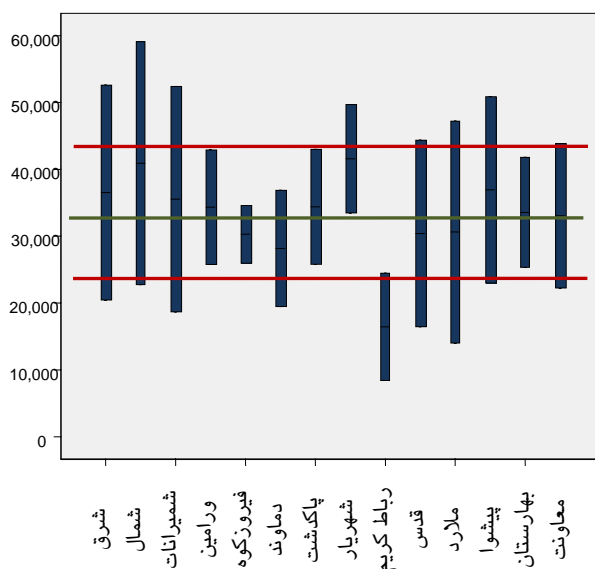
همانگونه که ملاحظه می شود، حدود بالا و پایین میانگین قیمت ارقام تجویزی پزشکان شاغل در مراکز و شبکه های بهداشت ورامین، پاکدشت و بهارستان تقریباً به حدود بالا و پایین میانگین قیمت ارقام تجویزی

در شش ماهه دوم سال، حدود نیمی از کل نسخ تجویزی پزشکان مرکز شرق و شبکه های پاکدشت و ورامین مربوط به نسخ با بیش از ۳ قلم دارو می باشد. پس از آن به ترتیب مرکز بهداشت شمال و شبکه

معاونت نزدیک می باشد. حدود بالایی میانگین قیمت اقلام تجویزی پزشکان در مراکز و شبکه های بهداشت شمال، شرق، شمیرانات، پیشوا و شهریار تفاوت معنی داری با حد بالایی میانگین معاونت دارند. حدود بالا و پایین میانگین اقلام تجویزی پزشکان شاغل در شبکه بهداشت رباط کریم پایین تر از حد استاندارد میانه میانگین قیمت اقلام تجویزی " ۳۳۰۵۰ ریال " می باشد که این امر ناشی از پایین بودن نسبی تعداد اقلام تجویزی پزشکان مربوطه می باشد. (نمودار شماره ۴)

نمودار ۴- حدود بالا و پایین میانگین قیمت اقلام تجویزی (با احتساب انحراف استاندارد " میانگین $\pm$ sd ")

بحث :

تجویز صحیح و مصرف منطقی دارو یکی از عوامل مهم تأمین کننده امنیت سلامت جامعه بشمار می رود.

در بررسی که گرجانی، سلیم نژاد و همکاران روی ۵۱ پزشکان عمومی تبریز انجام دادند (۱)، شاخص میانگین ارقام تجویزی دارو در هر نسخه ۳۸۲ محاسبه شده است. (این تحقیق در سایت who قابل دسترسی است).

از آنجا که یکی از راهکارهای بررسی الگوی تجویز دارو ارزیابی نسخه است به بررسی نسخ پزشکان تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی پرداختیم.

در مطالعه حاضر در سه ماهه سوم سال، ۴۴٪ از پزشکان منتخب میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد (در ۵۰ نسخه انتخابی شان) داشته اند، این میزان در سه ماهه چهارم سال ۴۰٪ می باشد. میانگین ارقام تجویزی بالای ۳ قلم پزشکان شاغل در مراکز تابعه معاونت به ترتیب در سه ماهه سوم و چهارم برابر ۲۳٪ و ۲۲٪ می باشد. به عبارت دیگر با روند رو به کاهش ۴ درصدی در تجویز نسخ با بیش از ۳ قلم دارو در فصل پایانی سال روبرو هستیم.

در بررسی انجام شده در شش ماهه دوم سال مجموعاً تعداد ۱۹۵۴۱۸ نسخه در داروخانه های مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش پیچیده شده است که به ترتیب شبکه های پاکدشت، دماوند و شمیرانات بیشترین سهم در این آمار را دارند.

در بررسی که در سال ۸۲ بر روی نسخ مراجعین به داروخانه های دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام گردید (۲)، در مجموع تعداد ۸۲۹۱ نسخه مورد ارزیابی قرار گرفت و میانگین کل تعداد ارقام دارویی در نسخ مورد مطالعه 2.8 ± 1.6 بود

در بررسی که در سال ۷۸ بر روی شاخص های نسخه نویسی از نظر الگوی تجویز دارو در نسخ پزشکان عمومی بابل انجام شد (۳)، تعداد ۴۰۰۰ نسخه مربوط به ۵۲ پزشک مقطع عمومی مشغول بکار در شهرستان بابل مورد بررسی قرار گرفت، در این مطالعه میانگین تعداد ارقام دارویی ۴.۵ قلم دارو در هر نسخه بود و در ۳۰.۴٪ نسخ پزشکان عمومی عدم هماهنگی داروهای تجویزی مشاهده شد.

در بررسی دیگری که در سال ۷۸ بر روی ۲۱۰۰ نسخه پزشکان طرف قرارداد سازمان خدمات درمانی قزوین انجام شد، میانگین ارقام دارویی در کل نسخ 3.049 ± 1.75 بوده است (۴).

نتیجه گیری: براساس نتایج بدست آمده میانگین ارقام تجویز دارو توسط پزشکان تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی و نیز میانگین قیمت ارقام تجویزی (ریال)، از میانگین کشوری پایین تر می باشد (شاخصهای میانگین ارقام تجویزی میانگین قیمت ارقام تجویزی (ریال) در هر نسخه در سالهای ۸۵، ۸۶ و ۸۷ به ترتیب برابر ۳.۴۷، ۳.۴۷۱۱، ۳.۴۱ و ۳۳۴۳۰، ۳۳۲ و ۳۵۵۷۶ است (۵))، با این وجود می بایست در جهت اصلاح الگوی نسخه نویسی که تاثیر بسیار مهمی در آینده کیفیت بهداشت و درمان جامعه خواهد داشت، تلاش بیشتری صورت گیرد.

تقدیر و تشکر: بدین وسیله از کلیه کارشناسان مسئول دارویی مراکز و شبکه ها که ما را در جمع آوری اطلاعات یاری نمودند و نیز از راهنمایی های جناب آقای دکتر شریف ترکمن نژاد معاون محترم فنی معاونت بهداشتی در ارائه این مطالب تشکر و قدردانی می گردد.

منابع :

1. A. Garjrni, M. Salimnejad, M. Shamsmohamadi, V. Baghchevan, R.G. Vahidi, N.Maleki-Dijazi and H. Rezazadeh. Effect of interactive group discussion among physicians to promote rational prescribing. Eastern Mediterranean Journal. March-April 2009

۲. فرزاد نژاد م. بررسی کیفی و کمی نسخ مراجعین به داروخانه های تهران. پایان نامه جهت دریافت دکتری . تهران : دانشگاه علوم پزشکی تهران؛ ۱۳۸۲.

۳. مقدم نیاع. زاهدپاشای. میربلوکی م. برادران عقیلی م. تحلیل شاخص های نسخه نویسی از نظر الگوی تجویز دارو در نسخ پزشکان عمومی بابل. ۱۳۷۸.

۴. کریمی ا. دودانگه ف. پایان نامه جهت دریافت دکتری حرفه ای. قزوین: دانشگاه علوم پزشکی قزوین؛ ۱۳۷۸.

5. www.fdo.ir